Concluziile Avocatului General în Cauza Târșia

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL

NIILO JÄÄSKINEN

prezentate la 23 aprilie 2015(1)

Cauza C-69/14

Dragoș Constantin Târșia

împotriva

Statului român

și a

Serviciului public comunitar regim permise de conducere și înmatriculare a autovehiculelor

[cerere de decizie preliminară formulată de Tribunalul Sibiu (România)]

„Reglementare a unui stat membru care permite revizuirea hotărârilor (judecătorești) definitive pronunțate cu încălcarea dreptului Uniunii în materia contenciosului administrativ, dar nu și în materie civilă – Cerere de revizuire a unei hotărâri definitive pronunțate cu privire la taxa pe poluare pentru autovehicule în cadrul unei proceduri civile – Autoritate de lucru judecat – Principiile efectivității și echivalenței – Articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale”

I – Introducere

1. În anul 2007, revizuentul a inițiat o procedură în fața unei instanțe civile române pentru recuperarea unei taxe

speciale pentru autovehicule pe care o plătise pentru un autoturism importat din alt stat membru. Plata fusese datorată întrucât înmatricularea în România de către autoritatea guvernamentală competentă era condiționată de prezentarea dovezii plății taxei speciale pentru autovehicule. Ulterior, în aprilie 2011, Curtea a statuat în Hotărârea Tatu că articolul 110 TFUE se opune ca România să aplice o taxă pe poluare pentru autovehicule cu ocazia primei lor înmatriculări în acest stat membru dacă regimul acestei măsuri fiscale este astfel stabilit încât descurajează punerea în circulație în România a unor vehicule de ocazie cumpărate în alte state membre, fără însă a descuraja cumpărarea unor vehicule de ocazie având aceeași vechime și aceeași uzură de pe piața națională(2).

2. Înainte de pronunțarea Hotărârii Tatu, cererea revizuentului privind restituirea părții din taxa specială corespunzătoare taxei pe poluare a fost respinsă printr-o hotărâre civilă care a rămas definitivă potrivit dreptului român. Revizuentul susține, în consecință, că dreptul Uniunii impune să i se dea posibilitatea să recupereze taxa, în special ca urmare a faptului că reglementarea română prevede o excepție de la autoritatea de lucru judecat în cazul hotărârilor care s-au dovedit a fi incompatibile cu dreptul Uniunii, dar numai în ceea ce privește hotărârile pronunțate în materia contenciosului administrativ.

3. Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, impozitele percepute cu încălcarea dreptului Uniunii și sumele plătite statului sau reținute de acesta în legătură directă cu taxa respectivă trebuie restituite cu dobândă, astfel încât să fie restabilită situația existentă anterior perceperii sumei menționate(3). Cu toate acestea, Curtea a recunoscut, în același timp, că principiul autorității de lucru judecat, care este consfințit în sistemele juridice ale tuturor statelor membre și în dreptul Uniunii însuși(4), se aplică hotărârilor instanțelor naționale rămase definitive chiar dacă acestea

s-ar dovedi a fi neconforme cu dreptul Uniunii(5). Aceasta înseamnă că, în anumite împrejurări, restituirea acestor impozite poate fi (în mod legal) refuzată.

4. Cu toate acestea, ca urmare a limitărilor pe care dreptul Uniunii le impune autonomiei procedurale a statelor membre, dacă dreptul național prevede excepții de la principiul autorității de lucru judecat, permițând să se revină asupra unor hotărâri definitive în anumite condiții, această cale extraordinară trebuie să fie admisibilă și atunci când hotărârea judecătorească în discuție este incompatibilă cu dreptul Uniunii(6).

5. În consecință, situația de față oferă Curții oportunitatea de a-și dezvolta jurisprudența cu privire la relația dintre autoritatea de lucru judecat și supremația dreptului Uniunii. Mai precis, trebuie analizate în lumina principiului cooperării loiale prevăzut la articolul 4 alineatul (3) TUE diferite dispoziții ale Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, și anume dreptul la o cale de atac efectivă prevăzut la articolul 47 și egalitatea în fața legii, astfel cum este garantată de articolul 20, împreună cu bazele convenționale pe care normele naționale privind autoritatea de lucru judecat au fost contestate din perspectiva conformității cu dreptul Uniunii, respectiv principiile efectivității și echivalenței(7).

II – **Cadrul juridic**

6. Articolul 148 din Constituția României(8) recunoaște supremația dreptului Uniunii și obligă Parlamentul, Președintele României, guvernul și autoritatea judecătorească să o garanteze.

7. Articolul 322 din Codul de procedură civilă român(9) prevede următoarele:

„Revizuirea unei hotărâri rămase definitive în instanţa de apel sau prin neapelare, precum şi a unei hotărâri date de o

instanţă de recurs atunci când evocă fondul se poate cere în următoarele cazuri:

[…]

9 dacă Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a drepturilor sau libertăţilor fundamentale datorată unei hotărâri judecătoreşti, iar consecinţele grave ale acestei încălcări continuă să se producă şi nu pot fi remediate decât prin revizuirea hotărârii pronunţate;

10 dacă, după ce hotărârea a devenit definitivă, Curtea Constituţională s-a pronunţat asupra excepţiei [de neconstituționalitate] invocate în acea cauză, declarând neconstituţională legea, ordonanţa ori o dispoziţie dintr-o lege sau dintr-o ordonanţă care a făcut obiectul acelei excepţii ori alte dispoziţii din actul atacat, care, în mod necesar şi evident, nu pot fi disociate de prevederile menţionate în sesizare.”

8. Articolul 21 alineatul (1) din Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ(10) prevede că „[î]mpotriva soluțiilor definitive și irevocabile pronunțate de instanțele de contencios administrativ se pot exercita căile de atac prevăzute de Codul de procedură civilă”.

9. Articolul 21 alineatul (2) din Legea nr. 554/2004(11) prevede că „[c]onstituie motiv de revizuire, care se adaugă la cele prevăzute de Codul de procedură civilă, pronunțarea hotărârilor rămase definitive și irevocabile prin încălcarea principiului priorității dreptului comunitar, reglementat de art[icolul] 148 alin[eatul] (2) coroborat cu art[icolul] 20 alin[eatul] (2) din Constituția României, republicată”.

10. Potrivit articolului 175 alineatul (1) din Codul de procedură fiscală român(12), împotriva titlului de creanţă, precum şi împotriva altor acte administrative fiscale se poate formula contestaţie. Întrucât contestaţia este o cale

administrativă de atac, ea nu înlătură dreptul la acţiune al celui lezat în drepturile sale printr-un act administrativ fiscal sau prin lipsa acestuia, în condiţiile legii. O decizie emisă în soluţionarea unei contestaţii poate fi atacată potrivit articolului 188 alineatul (2) din Codul de procedură fiscală la instanţa judecătorească de contencios administrativ competentă.

11. Ordonanța de urgență a Guvernului (denumită în continuare „OUG”) nr. 50/2008 a introdus o taxă (numită „taxă pe poluare”) pentru autovehiculele din categoriile M1-M3 și N1-N3(13).

III – **Situația de fapt, procedura principală, întrebarea preliminară și procedura în fața Curții**

12. La 3 mai 2007, domnul Târșia, revizuentul din procedura principală, a cumpărat o mașină care anterior fusese înmatriculată în Franța. După cum s-a menționat mai sus, înmatricularea în România a fost condiționată la momentul respectiv de prezentarea dovezii plății unei taxe speciale pentru autovehicule. Autovehicul a fost înmatriculat la 6 iunie 2007, după ce revizuentul a plătit, la 5 iunie 2007, suma de 6 899,51 lei, cu titlu de taxă specială pentru autovehicule.

13. Revizuentul a solicitat restituirea taxei în fața unei instanțe civile cu motivarea că taxa percepută era neconformă cu articolul 90 CE [în prezent articolul 110 TFUE] în măsura în care instituia o măsură fiscală discriminatorie de impozitare internă asupra produselor din alte state membre, care depășea cu mult taxele impuse asupra produselor interne similare. Prin sentința civilă nr. 6553/2007 din 13 decembrie 2007, Judecătoria Sibiu a admis acțiunea și a obligat statul român la rambursarea taxei.

14. Statul român a formulat însă recurs împotriva acestei hotărâri, recurs care a fost admis prin decizia civilă

nr. 401/2008 a Tribunalului Sibiu, prin care statul român a fost obligat să restituie numai o parte din taxa plătită, și anume diferența dintre suma plătită la 5 iunie 2007 cu titlu de taxă specială pentru autovehicule și cuantumul rezultat din aplicarea OUG nr. 50/2008, reprezentând taxa pe poluare pentru autovehicule(14).

15. La 29 septembrie 2011, domnul Târșia a formulat o cerere de revizuire a deciziei civile nr. 401/2008 în fața Tribunalului Sibiu, întemeiată pe dispozițiile articolului 21 alineatul (2) din Legea nr. 554/2004 și pe Hotărârea Curții din 7 aprilie 2011 pronunțată în cauza Tatu sus-menționată (C-402/09, EU:C:2011:219, în care Curtea a statuat că articolul 110 TFUE face ca o taxă precum taxa pe poluare pentru autovehicule introdusă prin OUG nr. 50/2008 să fie incompatibilă cu dreptul Uniunii. Domnul Târșia a susținut că avea dreptul la recuperarea tuturor taxelor plătite în temeiul supremației dreptului Uniunii și al celor reținute de Curte în Hotărârea Tatu.

16. Potrivit deciziei de trimitere, nu este posibilă, în stadiul actual al procedurii, contestarea deciziei civile nr. 401/2008 în fața instanțelor ordinare. În procedura civilă nu există un remediu procedural similar cu cel prevăzut la articolul 21 alineatul (2) din Legea nr. 554/2004, în privința hotărârilor definitive care încalcă supremația dreptului Uniunii. Tribunalul Sibiu a considerat, astfel, că este obligat să adreseze Curții următoarea întrebare, în temeiul articolului 267 TFUE:

„Articolele 17, 20, 21 și 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, articolul 6 din Tratatul [privind] Uniun[ea] Europe[ană], articolul 110 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, principiul securității juridice tras din dreptul [Uniunii] și jurisprudența [Curții] pot fi interpretate ca opunându-se unei reglementări precum articolul 21 alineatul (2) din Legea nr. 554/2004, care prev[ede] posibilitatea revizuirii hotărârilor judecătorești

interne pronunțate exclusiv în materia contenciosului administrativ în ipoteza încălcării principiului priorității dreptului [Uniunii] și nu permit[e] posibilitatea revizuirii hotărârilor judecătorești interne pronunțate în alte materii decât contenciosul administrativ (civile, penale) în ipoteza încălcării aceluiași principiu al priorității dreptului [Uniunii] prin aceste din urmă hotărâri?”

17. Au depus observații scrise domnul Târșia, guvernele român și polonez, precum și Comisia. Cu excepția Poloniei, toate aceste părți au participat la ședința care a avut loc la 27 ianuarie 2015.

IV – **Admisibilitatea**

18. În opinia noastră, întrebarea preliminară este inadmisibilă în măsura în care se solicită clarificări cu privire la aspectul dacă excluderea de la revizuire a hotărârilor judecătorești naționale pronunțate în proceduri penale cu încălcarea supremației dreptului Uniunii este incompatibilă cu dreptul Uniunii(15).

19. Astfel cum s-a arătat în observațiile scrise ale Poloniei, această parte a întrebării este pur ipotetică, întrucât aplicarea autorității de lucru judecat a hotărârilor penale nu are nicio legătură cu obiectul cauzei principale. Potrivit unei jurisprudențe constante, Curtea poate refuza să se pronunțe asupra unei întrebări preliminare adresate de o instanță națională atunci când este evident că interpretarea dreptului Uniunii solicitată nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal și atunci când problema este de natură ipotetică(16). Întrucât cauza principală nu privește o hotărâre pronunțată într-o procedură penală, întrebarea preliminară este inadmisibilă în măsura în care se solicită clarificarea compatibilității dreptului procesual penal român cu dreptul Uniunii.

V – **Analiză**

A – *Cu privire la jurisprudența Curții referitoare la autoritatea de lucru judecat*

20. Dreptul Uniunii nu impune unei instanțe naționale să lase neaplicate normele interne de procedură care conferă autoritate de lucru judecat unei decizii, chiar dacă o astfel neaplicare i-ar permite instanței naționale să remedieze o încălcare a dreptului Uniunii prin decizia în discuție(17). Astfel, din perspectiva dreptului Uniunii, reclamanții nu se pot întemeia pe o hotărâre a Curții pronunțată după expirarea termenului de prescripție prevăzut de statul membru pentru a îndrepta o eroare care putea fi contestată într-un termen adecvat. Potrivit dreptului Uniunii, autoritatea de lucru judecat protejează eroarea(18).

21. Situația se schimbă însă dacă o normă din *dreptul statului membru* prevede o excepție de la principiul autorității de lucru judecat. Dacă aceasta este situația, excepția trebuie să fie aplicabilă deciziilor care privesc dreptul Uniunii și care sunt similare acțiunilor de natură strict națională cărora li se aplică. În continuare, excepția de la autoritatea de lucru judecat prevăzută de statul membru nu trebuie formulată într-un mod care să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii(19).

22. În acest sens, Curtea a statuat, de exemplu, că excepțiile de la autoritatea de lucru judecat în vigoare potrivit legislației statului membru pot fi supuse unor termene rezonabile de formulare a acțiunilor în vederea garantării securității juridice. Cu toate acestea, asemenea termene nu trebuie să fie de natură să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite prin ordinea juridică a Uniunii(20).

23. În schimb, în cazul în care un litigiu nu privea o excepție națională de la autoritatea de lucru judecat pe care se întemeiază un reclamant pentru a-și exercita drepturile

conferite de ordinea juridică a Uniunii, precum în situația din procedura principală, ci mai degrabă o cerere prin care se solicita o interpretare largă a normelor statului membru privind autoritatea de lucru judecat pentru a proteja hotărârile *naționale* care pot fi neconforme cu dreptul Uniunii, se poate afirma că Curtea s-a pronunțat în favoarea supremației dreptului Uniunii față de autoritatea de lucru judecat(21).

24. Înainte de a continua, dorim să atragem atenția asupra a două hotărâri de principiu, și anume Hotărârea Kühne & Heitz (C-453/00, EU:C:2004:17) și Hotărârea Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513). Hotărârea Kühne & Heitz privea condițiile în care o autoritate administrativă a fost obligată să își revizuiască una dintre deciziile sale definitive care era în conflict cu o hotărâre ulterioară a Curții. Cauza Kühne & Heitz era, prin urmare, legată de un nivel decizional inferior celui în discuție în procedura principală și privea, mai precis, problema dacă o autoritate fiscală olandeză trebuia să își revizuiască o decizie administrativă definitivă ca urmare a unei hotărâri ulterioare a Curții. Mai mult, ea poate fi distinsă de cauza de față pe baza unor argumente similare celor invocate de Curte în Hotărârea Kapferer(22).

25. Hotărârea Köbler privea obligația statelor membre de a repara prejudiciile cauzate de instanța supremă din ierarhia judiciară națională, cea austriacă în cazul respectiv, ca urmare a faptului că hotărârea în cauză era incompatibilă cu dreptul Uniunii. În consecință, Hotărârea Köbler se referea numai la o situație care poate apărea *ulterior* cauzei principale, cum ar fi o eventuală acțiune în despăgubire împotriva statului român formulată de revizuent în cazul în care recuperarea taxei pe poluare s-ar dovedi imposibilă(23).

26. După cum se poate vedea din analiza care precedă, nu există o hotărâre anterioară a Curții care să abordeze o situație identică celei cu care se confruntă domnul Târșia. Dacă problemele juridice ridicate în procedura principală

trebuie rezolvate în contextul jurisprudenței constante a Curții referitoare la autoritatea de lucru judecat, ele trebuie în primul rând apreciate prin trimitere la principiile dreptului Uniunii privind dreptul la o cale de atac jurisdicțională efectivă. Asupra acestor aspecte ne vom îndrepta acum atenția.

B – *Analiza compatibilității normelor naționale contestate cu dreptul Uniunii*

1. Legea de procedură română asigură protecția jurisdicțională efectivă a drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii în discuție?

27. Reamintim că în cauza de față dreptul românesc oferă o cale specială pentru anularea hotărârilor definitive care, pe baza jurisprudenței ulterioare a Curții, se dovedesc a fi neconforme cu dreptul Uniunii. Această cale este însă limitată la hotărârile pronunțate în materia contenciosului administrativ. Ea nu poate fi folosită pentru a se reveni asupra hotărârilor pronunțate în materie civilă. Iar aceasta deși dreptul românesc prevede de asemenea că hotărârile civile cu privire la care se constată ulterior că încalcă dreptul constituțional român în urma unei hotărâri (ulterioare) a Curții Constituționale din România pot de asemenea să fie anulate.

28. De la bun început, este important să se țină seama de limitele externe ale obligației de cooperare loială, prevăzută la articolul 4 alineatul (3) TUE, ce revine statelor membre, inclusiv instanțelor lor. Aceasta le impune să „adopt[e] orice măsură generală sau specială pentru asigurarea îndeplinirii obligațiilor care decurg din tratate” și să „se abțin[ă] de la orice măsură care ar putea pune în pericol realizarea obiectivelor Uniunii”. Obligația menționată trebuie interpretată în coroborare cu al doilea paragraf al alineatului (1) al articolului 19 TUE. Acesta prevede că „[s]tatele membre stabilesc căile de atac necesare pentru a

asigura o protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii”.

29. Curtea a statuat că, „[î]n ceea ce privește căile de atac pe care trebuie să le prevadă statele membre […] nici Tratatul FUE, nici articolul 19 TUE nu au intenționat să creeze în fața instanțelor naționale alte căi procesuale pentru apărarea dreptului Uniunii Europene decât cele care sunt stabilite în dreptul național”(24). Curtea a adăugat că „[s]ituația ar fi diferită numai dacă ar rezulta din *structura* ordinii juridice naționale respective că nu există nicio cale de atac care să permită, fie și numai pe cale incidentală, asigurarea respectării drepturilor pe care justițiabilii le au în temeiul dreptului Uniunii Europene sau dacă singura cale prin care justițiabilii ar avea acces la o instanță ar fi să fie obligați să încalce legea”(25). (sublinierea noastră).

30. Dreptul la o cale de atac efectivă este garantat și de articolul 47 primul paragraf din cartă pentru orice persoană ale cărei drepturi garantate de dreptul Uniunii sunt încălcate. Este dincolo de îndoială faptul că autoritățile române puneau în aplicare dreptul Uniunii, în sensul articolului 51 alineatul (1) din Carta UE, atunci când recuperarea părții din taxa specială pentru autovehicule care corespundea taxei pe poluare a fost refuzată, cu încălcarea articolului 110 TFUE. Legătura necesară de obiect dintre măsurile în litigiu ale statului membru și normele substanțiale ale Uniunii(26) există în mod necesar atunci când un stat membru percepe o taxă cu încălcarea dreptului primar și chiar a dreptului derivat al Uniunii. Și jurisprudența Curții confirmă că, atunci când un particular caută un remediu judiciar pentru corectarea unei încălcări a dreptului Uniunii referitoare la punerea în aplicare de către statul membru a acestui drept, instanțele din statul membru sunt ținute de toate cerințele prevăzute la articolul 47 din cartă(27).

31. Amintim că, în lipsa unei reglementări a Uniunii în

materie de restituire a unor impozite naționale percepute fără să fi fost datorate, revine ordinii juridice interne a fiecărui stat membru, în temeiul principiului autonomiei procedurale a acestora, atribuția de a desemna instanțele competente și de a stabili modalitățile procedurale aplicabile acțiunilor în justiție destinate să asigure protecția drepturilor conferite contribuabililor de dreptul Uniunii. Statele membre au însă responsabilitatea de a asigura, în fiecare caz, o protecție efectivă a acestor drepturi. Modalitățile procedurale aplicabile acțiunilor destinate să asigure protecția drepturilor conferite contribuabililor de dreptul Uniunii nu trebuie să fie concepute într-un asemenea mod încât să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii(28).

32. În această privință, reglementarea română, mai precis Codul de procedură fiscală, prevede accesul la tribunalele administrativ-fiscale sau, după caz, la secţiile de contencios administrativ şi fiscal ale curţilor de apel(29) în situațiile în care deciziile autorităților fiscale sunt atacate, inclusiv în cazul în care se solicită restituirea impozitelor percepute în mod nelegal(30). Aceste căi de atac par a se aplica și în situațiile în care deciziile de impunere sunt atacate cu referire la drepturile conferite de dreptul Uniunii. Astfel, reglementarea română asigură *prima facie* o protecție jurisdicțională efectivă în privința acestor drepturi.

33. În plus, articolul 21 alineatul (2) din Legea nr. 544/2004 a contenciosului administrativ permite revizuirea deciziilor definitive ale organelor de contencios administrativ în cazul în care acestea se dovedesc a fi incompatibile cu dreptul Uniunii ca urmare a unei hotărâri ulterioare a Curții. În lumina jurisprudenței Curții descrise anterior, referitoare la aspecte specifice ale autorității de lucru judecat, această dispoziție oferă mai mult decât impune dreptul Uniunii(31).

2. Probleme de drept al Uniunii rezultate din lipsa de claritate a legii de procedură române aplicabile

34. Totuși, după am remarcat deja, *toate* normele de procedură naționale relevante pentru punerea în aplicare a dreptului Uniunii, inclusiv excepțiile de la autoritatea de lucru judecat, trebuie să fie conforme cu dreptul la o cale de atac efectivă și cu principiile efectivității și echivalenței. Dificultatea apare, în cazul de față, în legătură cu lipsa de claritate care pare să fi fost inerentă legii române de procedură la momentul material la care a fost inițiată de către domnul Târșia procedura de recuperare a taxei speciale pentru vehicule plătite în iunie 2007 în fața unei instanțe civile(32).

35. În opinia noastră, se poate susține că lipsa de claritate a legii de procedură române era neconformă cu articolul 47 din cartă și cu cerințele dreptului Uniunii referitoare la securitatea juridică și putea face punerea în aplicare a recuperării taxei pe poluare, care era incompatibilă cu dreptul Uniunii, practic imposibilă sau excesiv de dificilă.

36. Trebuie amintit că decizia judiciară care constituie un obstacol la restituirea taxei pe poluare și care a fost pronunțată anterior Hotărârii Curții în cauza Tatu (C-402/09, EU:C:2011:219), a fost dată de o instanță de recurs civilă (Tribunalul Sibiu), în cadrul unui proces civil, ca urmare a unui recurs formulat de statul român împotriva hotărârii pronunțate în primă instanță de Judecătoria Sibiu. Cauza principală se desfășoară de asemenea în fața aceleiași instanțe de recurs, respectiv Tribunalul Sibiu.

37. Comisia punctează în observațiile sale scrise că astfel de acțiuni au fost formulate în România atât în fața instanțelor de contencios administrativ, cât și în fața instanțelor civile. Din această perspectivă, este surprinzător că, în ședință, guvernul român a susținut că *instanțele civile*

sunt necompetente absolut să soluționeze asemenea cauze și că orice instanță civilă română astfel sesizată poate sau chiar este obligată să ridice din oficiu problema necompetenței sale.

38. Astfel, a existat în mod clar o doză de confuzie cu privire la procedura judiciară corectă aplicabilă în cazul recuperării taxei în discuție în cazul de față(33). Oricare ar fi în prezent procedura, rămâne faptul că hotărârea civilă (română) definitivă (decizia nr. 401/2008 a Tribunalului Sibiu) prin care s-a refuzat recuperarea părții din taxa specială pentru autovehicule care corespunde taxei pe poluare are autoritate de lucru judecat. Aceasta este originea problemei juridice în discuție.

39. Pot, prin urmare, să existe dubii cu privire la identificarea instanțelor române care sunt (sau erau) competente să soluționeze cererile de recuperare a taxei pe poluare percepute în mod nelegal la momentul de referință. Concluzionăm că dreptul român a fost neclar în această privință. Aici se află problema, în special din perspectiva articolului 47 din cartă.

3. Articolul 47 din cartă și dreptul la o cale de atac efectivă

40. Articolul 47 primul paragraf din cartă prevede că orice persoană ale cărei drepturi și libertăți garantate de dreptul Uniunii sunt încălcate are dreptul la o cale de atac efectivă în fața unei instanțe judecătorești, în conformitate cu condițiile stabilite de acest articol(34). Potrivit explicațiilor care însoțesc articolul 47, primul paragraf al acestuia, care sintetizează dreptul la o cale de atac eficientă, se întemeiază pe protecția acordată potrivit articolului 13 din Convenția europeană a drepturilor omului (CEDO), însă este mai extinsă decât aceasta(35). Observăm în continuare că, în temeiul articolului 52 alineatul (3) din cartă, în măsura în care drepturile conținute în aceasta

corespund unor drepturi garantate prin CEDO, înțelesul și întinderea lor sunt aceleași ca cele prevăzute de CEDO, însă Uniunea nu este împiedicată să confere o protecție mai largă.

41. Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la articolul 6 paragraful 1 din CEDO, sistemul de control judiciar trebuie să fie „suficient de coerent și de clar” astfel încât să permită un „acces concret și efectiv” la o instanță(36). Dacă normele sunt de o „asemenea complexitate” încât generează „insecuritate juridică”, are loc o încălcare a articolului 6 paragraful 1(37). Curtea Drepturilor Omului a statuat de asemenea că este necesar ca căile de atac judiciare să prezinte „garanții suficiente pentru a evita o înțelegere greșită a modalităților de exercitare a căilor de atac disponibile”(38). În continuare, o construcție nerezonabilă a unei cerințe procedurale poate conduce la o încălcare a dreptului de acces la o instanță(39). Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reafirmat recent că „autoritățile trebuie să respecte și să aplice reglementarea internă într-o manieră previzibilă și coerentă” și că „elementele prevăzute trebuie să fie suficient de dezvoltate și de transparente în practică astfel încât să genereze securitate juridică și procedurală”(40). Normele de procedură trebuie să servească obiectivul privind securitatea juridică și buna administrare a justiției. Ele nu trebuie să „formeze un fel de barieră care să împiedice justițiabilul să obțină soluționarea cauzei sale pe fond de către instanța competentă”(41).

42. În plus, amintim că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, „securitatea juridică constituie un principiu general al dreptului Uniunii Europene care impune în special ca o reglementare care produce consecințe defavorabile față de particulari să fie clară și precisă, *iar aplicarea acesteia să fie previzibilă pentru justițiabili*” (sublinierea noastră)(42).

43. În opinia noastră și în lumina celor de mai sus,

lipsa de claritate în privința procedurii judiciare corecte aplicabile în cazul recuperării taxelor percepute cu încălcarea dreptului Uniunii generează o încălcare a articolului 47 din cartă, atât cu privire la dreptul la o cale de atac efectivă, cât și în ceea ce privește accesul la justiție. Aceasta cu atât mai mult în cazul în care o *decizie pronunțată de o instanță civilă necompetentă absolut ar putea avea autoritate de lucru judecat* în sensul că ar împiedica formularea unei acțiuni viitoare în recuperare în fața instanței competente, fie ea o instanță civilă sau una de contencios administrativ. În opinia noastră, în cazul de față, revine instanței naționale de trimitere sarcina de a evalua legea română de procedură în ansamblul ei în termeni de protecție jurisdicțională efectivă cu privire la recuperarea taxelor pe poluare pentru autovehicule plătite în mod nedatorat(43).

4. Legea română de procedură aplicabilă face recuperarea taxei pe poluare practic imposibilă sau excesiv de dificilă?

44. Curtea s-a pronunțat în mod constant în sensul că „fiecare caz în care se ridică problema dacă o dispoziție procedurală națională face imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea de către justițiabili a drepturilor care le sunt conferite de ordinea juridică a Uniunii trebuie analizat ținând cont de locul pe care această dispoziție îl ocupă în ansamblul procedurii, de modul în care se derulează și de particularitățile acesteia în fața diverselor instanțe naționale. Din această perspectivă, trebuie să se ia în considerare principiile care stau la baza sistemului jurisdicțional național precum protecția dreptului la apărare, principiul securității juridice și buna desfășurare a procedurii”(44).

45. În speță trebuie subliniat în primul rând că instanța națională și toate părțile care au prezentat observații par să accepte că articolul 21 alineatul (2) din Legea nr. 554/2004 nu poate fi aplicat în procedura civilă. Ni se pare logic, cu

condiția ca legea română de procedură să facă o distincție clară între diferitele forme de proceduri judiciare. Într-un astfel de caz nu ar exista niciun motiv pentru interpretarea prevederilor care definesc domeniul de aplicare al Legii nr. 554/2004 într-un mod care să permită aplicarea sa de către instanțele civile în litigii care sunt *ratione materiae* de drept administrativ sau fiscal. Cu toate acestea, dacă ar exista o asemenea marjă de manevră, instanța de trimitere națională ar fi obligată să interpreteze prevederile naționale aplicabile într-un mod care să promoveze dobândirea conformității cu dreptul Uniunii(45).

46. Revine instanței naționale de trimitere sarcina de a evalua dacă normele române în discuție fac punerea în aplicare a recuperării taxei pe poluare percepute contrar dreptului Uniunii practic imposibilă sau excesiv de dificilă. Este suficient să se observe însă că confuzia cu privire la aspectul dacă trebuia să se recurgă la o cale de atac civilă sau la una administrativă pentru recuperarea taxei pe poluare pare să aibă un astfel de efect.

5. Principiile echivalenței și egalității în fața legii

47. Domnul Târșia susține că excluderea aplicării în procedura civilă a excepției de la autoritatea de lucru judecat conținute în articolul 21 alineatul (2) din Legea nr. 554/2004 ar fi incompatibilă atât cu egalitatea în fața legii, astfel cum este reflectată în articolul 20 din cartă, cât și cu principiul echivalenței.

48. Respectarea principiului echivalenței presupune că norma națională în discuție se aplică fără distincție atât acțiunilor întemeiate pe *încălcarea dreptului Uniunii*, cât și celor întemeiate pe *nerespectarea dreptului intern* care au un obiect și o cauză asemănătoare(46).

49. În opinia noastră, aceasta înseamnă că dreptul Uniunii nu s-ar opune, în contextul principiului echivalenței,

dreptului român care prevede o excepție de la autoritatea de lucru judecat în procedurile de contencios administrativ referitoare la dreptul Uniunii, iar nu și în procedurile civile având același obiect. Principiul echivalenței impune un tratament egal între cereri comparabile întemeiate, pe de o parte, pe dreptul național și, pe de altă parte, pe dreptul Uniunii, iar nu o echivalență între diferite forme de procedură în temeiul dreptului național(47).

50. În orice caz, motivele rezonabile pentru a se devia de la principiul autorității de lucru judecat nu sunt identice în cazul hotărârilor civile, penale și administrative(48). Efectele acestor hotărâri sunt diferite și la fel sunt și preocupările de politică legislativă privind definirea excepțiilor (eventuale) de la autoritatea de lucru judecat. În cazul hotărârilor civile, securitatea și stabilitatea raporturilor juridice confirmate printr-o hotărâre rămasă definitivă sunt de cea mai mare importanță. În schimb, condițiile pentru revizuirea unei hotărâri penale în interesul unei persoane condamnate pe nedrept nu ar trebui să fie prea dure. În dreptul administrativ, interesul protejării drepturilor particularilor și principiul legalității pot justifica un standard mai flexibil în privința revizuirii hotărârilor definitive decât în cazul hotărârilor civile.

51. Astfel, sugestia domnului Târșia că limitarea excepției de la autoritatea de lucru judecat la procedurile de contencios administrativ privind dreptul Uniunii este incompatibilă cu egalitatea în fața legii este neîntemeiată. Amintim că inegalitatea de tratament în fața legii există numai dacă situațiile relevante sunt comparabile(49). Nu aceasta este situația în măsura în care este vorba despre motivele de anulare a hotărârilor definitive civile și a hotărârilor definitive de contencios administrativ. În situațiile în care există o hotărâre ulterioară a Curții prin care o prevedere națională este declarată incompatibilă cu dreptul Uniunii, anularea unei decizii definitive de drept

administrativ în detrimentul unei autorități a unui stat membru poate fi justificată, însă anularea unei hotărâri civile definitive, care creează un raport de drept privat între doi particulari, poate fi inadecvată din considerente de securitate juridică. În consecință, o soluție legislativă de acest tip aplicată în România, care deschide această posibilitate în materia contenciosului administrativ, dar o exclude în procedura civilă, nu este, prin ea însăși, contrară principiului egalității în fața legii.

52. Cu toate acestea, egalitatea în fața legii este o normă juridică diferită de principiul echivalenței. Astfel cum s-a subliniat în observațiile scrise ale Comisiei, din moment ce dreptul român prevede și o excepție de la autoritatea de lucru judecat în lumina jurisprudenței ulterioare a Curții Constituționale referitoare la corectitudinea hotărârilor judecătorești anterioare (și care privește toate instanțele interne)(50), principiul echivalenței poate impune ca aceeași excepție să se aplice în cazul hotărârilor Curții referitoare la dreptul Uniunii(51).

53. Chiar dacă admitem că aceasta poate conduce discuția în afara sferei trimiterii preliminare(52), în opinia noastră, principiul echivalenței nu este respectat dacă o decizie ulterioară a Curții Constituționale naționale poate conduce la revizuirea unei hotărâri civile definitive anterioare și astfel permite recuperarea taxei percepute în mod nelegal, în timp ce o hotărâre a Curții nu poate avea un astfel de efect. Într-o asemenea situație, drepturile întemeiate pe constituția națională s-ar bucura de mai multă protecție decât drepturile conferite de dreptul Uniunii și astfel acestea din urmă nu ar beneficia de o protecție echivalentă celei de care se bucură prima categorie de drepturi, întemeiate pe dreptul național. O asimetrie similară există, în temeiul articolului 322 alineatul (9) din Codul de procedură civilă român, în privința efectelor hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului în comparație cu cele ale hotărârilor Curții.

VI – **Concluzie**

54. În lumina analizei care precedă, propunem următorul răspuns la întrebarea preliminară adresată de Tribunalul Sibiu:

„Articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și principiul efectivității consacrat în jurisprudența Curții de Justiție nu se opun unei reglementări naționale care permite revizuirea hotărârilor judecătorești naționale pronunțate în materia contenciosului administrativ în cazul unei încălcări a principiului supremației dreptului Uniunii Europene și care nu permite revizuirea în același temei a hotărârilor judecătorești naționale pronunțate în materie civilă. Aceasta concluzie este supusă condiției să existe o claritate suficientă în privința procedurii corecte pentru remedierea încălcării dreptului Uniunii Europene în discuție și ca o hotărâre definitivă a unei instanțe prin care aceasta se declară din oficiu necompetentă să nu poată împiedica solicitarea reparației în fața unei instanțe competente.

Principiul echivalenței se opune unei reglementări naționale care permite revizuirea hotărârilor judecătorești naționale pronunțate în procedura civilă ca urmare a unei hotărâri ulterioare a Curții Constituționale naționale sau a Curții Europene a Drepturilor Omului, însă nu o permite în cazul unei hotărâri ulterioare a Curții de Justiție a Uniunii Europene.”

---

1 – Limba originală: engleza.

---

2 – Hotărârea Tatu (C-402/09, EU:C:2011:219).

---

3 – Hotărârea Manea (C-76/14, EU:C:2015:216, punctele 46 și

50). A se vedea de asemenea Hotărârea Nicula (C-331/13, EU:C:2014:2285, punctele 27 și 28 și jurisprudența citată).

---

4 – Curtea a mai confirmat că autoritatea de lucru judecat se aplică propriilor hotărâri. A se vedea de exemplu Hotărârile Comisia/Luxemburg (C-526/08, EU:C:2010:379, punctele 26 și 27) și ThyssenKrupp Nirosta/Comisia (C-352/09 P, EU:C:2011:191, punctul 123).

---

5 – A se vedea în special Hotărârile Impresa Pizzarotti (C-213/13, EU:C:2014:2067), Fallimento Olimpiclub (C-2/08, EU:C:2009:506), Kempter (C-2/06, EU:C:2008:78), Lucchini (C-119/05, EU:C:2007:434), i-21 Germany și Arcor (C-392/04 și C-422/04, EU:C:2006:586), Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178) și Kühne & Heitz (C-453/00, EU:C:2004:17). Cu privire la autoritatea de lucru judecat în procedurile arbitrale, a se vedea Hotărârile Eco Swiss (C-126/97, EU:C:1999:269) și Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615). A se vedea de asemenea analiza despre pertinența autorității de lucru judecat în dezvoltarea normelor privind despăgubirile pentru încălcarea dreptului Uniunii de către autoritățile judiciare ale statului membru, realizată în Hotărârea Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513).

---

6 – De exemplu Hotărârile Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178, punctul 22 și jurisprudența citată) și Impresa Pizzarotti (C-213/13, EU:C:2014:2067, punctul 62).

---

7 – A se vedea cel mai recent Hotărârea Impresa Pizzarotti (C-213/13, EU:C:2014:2067).

8 – Constituția din 21 noiembrie 1991, modificată și completată prin Legea nr. 429/2003, republicată in Monitorul Oficial al României nr. 767 din 31 octombrie 2003.

9 – Codul de procedură civilă promulgat prin Decretul din 9 septembrie 1869, republicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 45 din 24 februarie 1948, cu modificările și completările ulterioare, în vigoare până la 15 februarie 2013.

10 – Legea contenciosului administrativ nr. 554 din 2 decembrie 2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1154 din 7 decembrie 2004, cu modificările și completările ulterioare.

11 – Introdus prin articolul I punctul 30 din Legea nr. 262/2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 510 din 30 iulie 2007, și abrogat prin Legea nr. 299/2011, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 916 din 22 decembrie 2011. Prin Decizia Curții Constituționale nr. 1039/2012, această din urmă lege a fost declarată neconstituțională.

12 – Adoptat prin Ordonanța Guvernului nr. 92 din 24 decembrie 2003. El a fost republicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 513 din 31 iulie 2007, fiind modificat și ulterior completat.

13 – Articolul 3 din Ordonanța de urgență a Guvernului

nr. 50/2008 din 21 aprilie 2008 pentru instituirea taxei pe poluare pentru autovehicule (Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 327 din 25 aprilie 2008, denumită în continuare „OUG nr. 50/2008”), care a intrat în vigoare la 1 iulie 2008, instituie o taxă pe poluare pentru autovehiculele din categoriile M1-M3 și N1-N3. Categoria „M” cuprinde „autovehicule cu cel puțin patru roți, proiectate și construite pentru transportul pasagerilor”. Categoria „N” cuprinde „autovehicule cu cel puțin patru roți, proiectate și construite pentru transportul mărfurilor”. A se vedea de asemenea anexa II la Directiva 2007/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 septembrie 2007 de stabilire a unui cadru pentru omologarea autovehiculelor și remorcilor acestora, precum și a sistemelor, componentelor și unităților tehnice separate destinate vehiculelor respective (Directivă-cadru) (JO L 263, p. 1).

---

14 – Potrivit unui fragment din observațiile scrise ale României, care nu au fost contestate de domnul Târșia, la 13 iunie 2008, acesta din urmă a formulat o contestație în anulare împotriva deciziei nr. 401/2008, dar aceasta a fost retrasă la 24 septembrie 2008.

---

15 – Instanța națională se referă de asemenea la articolul 17 (privind dreptul de proprietate) și la articolul 21 (privind nediscriminarea) din cartă. Aceste prevederi au o legătură îndepărtată cu aspectele în discuție, în sensul că o creanță fiscală legată de recuperarea unei taxe percepute în mod necuvenit pare să constituie un drept de proprietate în dreptul român în temeiul articolului 21 alineatele (1) și (4) din Codul de procedură fiscală, iar nelegalitatea taxei pe poluare are legătură cu discriminarea autoturismelor rulate importate. Cu toate acestea, prevederile menționate nu ajută prea mult analiza din prezenta cauză și nu intenționăm să mai

discutăm despre ele în continuare.

---

16 – Hotărârea Érsekcsanádi Mezőgazdasági (C-56/13, EU:C:2014:352, punctul 36 și jurisprudența citată).

---

17 – Hotărârea Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178, punctul 21). Această regulă este strâns legată de obligația reclamanților care solicită aplicarea drepturilor conferite de dreptul Uniunii să respecte termenele rezonabile de introducere a acțiunilor stabilite de dreptul statului membru. Cu alte cuvinte, eventuala constatare de către Curte a încălcării dreptului Uniunii nu are, în principiu, incidență asupra momentului de la care începe să curgă termenul de prescripție. Această obligație poate fi atenuată numai atunci când partea aflată în culpă a descurajat formularea acțiunii de către reclamant în termen util. A se vedea Hotărârea Iaia și alții (C-452/09, EU:C:2011:323, punctele 17, 18, 21 și 22 și jurisprudența citată).

---

18 – A se vedea de asemenea Concluziile avocatului general Geelhoed prezentate în cauza Lucchini (C-119/05, EU:C:2006:576, punctul 46).

---

19 – Hotărârile Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178, punctul 22 și jurisprudența citată) și Impresa Pizzarotti (C-213/13, EU:C:2014:2067, punctul 62).

---

20 – Hotărârea Kempter (C-2/06, EU:C:2008:78, punctele 58 și 59). A se vedea de asemenea Hotărârile Eco Swiss (C-126/97, EU:C:1999:269) și Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08,

EU:C:2009:615).

---

21 – A se vedea Hotărârile Impresa Pizzarotti (C-213/13, EU:C:2014:2067), Fallimento Olimpiclub (C-2/08, EU:C:2009:506) și Lucchini (C-119/05, EU:C:2007:434). De exemplu, în Hotărârea Lucchini, Curtea a statuat la punctul 62 că „aprecierea asupra compatibilității unor măsuri de ajutor sau a unei scheme de ajutor cu piața comună intră în competența exclusivă a Comisiei, care acționează sub controlul instanței comunitare. Această regulă se impune în ordinea juridică internă ca efect al principiului supremației dreptului comunitar”. Curtea a menționat la punctul 61 din Hotărârea Impresa Pizzarotti că cauza Lucchini privea „o situație cu totul specială în care erau în discuție principii care reglementează repartizarea competențelor între statele membre și Uniune în materia ajutoarelor de stat”.

---

22 – Curtea a remarcat în Hotărârea Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178, punctul 23) că, „[c]hiar presupunând că principiile stabilite în [Hotărârea Kühne & Heitz] ar putea fi transpuse într-un context care, la fel ca cel din cauza principală, se referă la o decizie definitivă, trebuie amintit că hotărârea menționată supune obligația organului vizat de a revizui o decizie definitivă care ar părea să fi fost adoptată cu încălcarea dreptului comunitar, potrivit articolului 10 CE, condiției ca, printre altele, organul respectiv să dispună, în temeiul dreptului național, de competența de a reveni asupra acestei decizii (a se vedea punctele 26 și 28 din hotărârea menționată). Or, în speță, este suficient să se arate că din cererea de decizie preliminară rezultă că respectiva condiție nu este îndeplinită”.

---

23 – Este util să menționăm aici două exemple din

jurisprudența finlandeză. Curtea Administrativă Supremă a decis în anul 2013 că acțiunile în recuperarea TVA-ului perceput pentru taxa pentru autoturisme, contrară interpretării adoptate de Curte în Hotărârea Comisia/Finlanda (C-10/08, EU:C:2009:171), nu pot fi formulate după expirarea termenului de cinci ani aplicabil în materie fiscală în general (a se vedea KHO 2013:199). Dimpotrivă, Curtea Supremă a considerat că o asemenea impozitare atrage răspunderea statului pentru prejudicii potrivit liniei jurisprudențiale trasate prin Hotărârea Francovich (a se vedea KKO 2013:58).

---

24 – Hotărârea Inuit Tapiriit Kanatami și alții/Parlamentul și Consiliul (C-583/11 P, EU:C:2013:625, punctul 103), în care se citează Hotărârea Unibet (C-432/05, EU:C:2007:163, punctul 40).

---

25 – Hotărârea Inuit Tapiriit Kanatami și alții/Parlamentul și Consiliul (C-583/11 P, EU:C:2013:625, punctul 104).

---

26 – Hotărârea Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, punctul 24).

---

27 – Hotărârea DEB (C-279/09, EU:C:2010:811).

---

28 – Hotărârea Test Claimants in the Franked Investment Income Group Litigation (C-362/12, EU:C:2013:834, punctele 31 și 32).

---

29 – Împărțirea competenței de judecată în primă instanță între tribunalele administrativ-fiscale și secţiile de

contencios administrativ şi fiscal ale curţilor de apel este prevăzută la articolul 10 din Legea nr. 544/2004 a contenciosului administrativ.

---

30 – Articolul 21 alineatul (4) și articolele 113, 175 și 188 din Codul de procedură fiscală.

---

31 – A se vedea punctul 20 de mai sus.

---

32 – În dosar nu este precizată data la care a fost inițiată procedura.

---

33 – În ședință, domul Târșia a susținut că această incertitudine a fost clarificată printr-o decizie a Înaltei Curți de Casație și Justiție din România, decizia nr. 24/2011, anterior inițierii celei de a doua proceduri în care se întemeiază pe excepția de la autoritatea de lucru judecat, însă ulterior acțiunii inițiale formulate pe baza plății taxei speciale pentru autovehicule.

---

34 – Articolul 47 din cartă adaugă o protecție specifică suplimentară, precum cerințele ca procesul să fie echitabil, public și desfășurat într-un termen rezonabil, în fața unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, constituită prin lege, ca dreptul la apărare să fie respectat și ca asistența juridică să fie acordată.

---

35 – Explicațiile continuă arătând că al doilea paragraf al articolului 47, care sintetizează printre altele procesul

echitabil, corespunde articolului 6 paragraful 1 din CEDO.

---

36 – Hotărârea De Geouffre de la Pradelle împotriva Franței din 16 decembrie 1992, seria A, nr. 253-B, § 35.

---

37 – *Ibidem*, punctul 33. A se vedea de asemenea Hotărârea Maširević împotriva Serbiei din 11 februarie 2014, nr. 30671/08, § 48.

---

38 – Hotărârea Bellet împotriva Franței din 4 decembrie 1995, seria A, nr. 333-B, § 37.

---

39 – Hotărârea Běleš și alții împotriva Republicii Cehe, nr. 47273/99, § 50 și 51, CEDO 2002-IX. Hotărârea Omerović împotriva Croației (nr. 2) din 5 decembrie 2013, nr. 22980/09, § 39, în care Curtea a amintit că „o interpretare foarte strictă a unei norme de procedură” poate priva un reclamant de dreptul de acces la o instanță.

---

40 – Hotărârea Maširević împotriva Serbiei din 11 februarie 2014, nr. 30671/08, § 50 și jurisprudența citată. Această cauză privește interpretarea de către instanța supremă a unei norme de procedură care a condus la insecuritate juridică, chiar și pentru practicienii dreptului. A se vedea în special punctul 51.

---

41 – Hotărârea Omerović împotriva Croației (nr. 2) din 5 decembrie 2013, nr. 22980/09, § 39.

42 – Hotărârea Akzo Nobel Chemicals și Akcros Chemicals/Comisia (C-550/07 P, EU:C:2010:512, punctul 100 și jurisprudența citată).

43 – Amintim totuși că la punctul 60 din Hotărârea DEB (C-279/09, EU:C:2010:811) Curtea a statuat că principiul protecției jurisdicționale efective poate face obiectul unor limitări rezonabile.

44 – Hotărârea Surgicare – Unidades de Saúde (C-662/13, EU:C:2015:89, punctul 28 și jurisprudența citată).

45 – De exemplu Hotărârea Impact (C-268/06, EU:C:2008:223, punctul 54).

46 – Hotărârea Surgicare – Unidades de Saúde (C-662/13, EU:C:2015:89, punctul 30).

47 – Hotărârea ÖBB Personenverkehr (C-417/13, EU:C:2015:38, punctul 74).

48 – Potrivit surselor disponibile, se pare că cele mai multe sisteme juridice din cadrul Uniunii nu prevăd motive identice pentru excepțiile de la autoritatea de lucru judecat în procedurile civile, penale și administrative.

49 – Amintim că principiul egalității de tratament, a cărui natură fundamentală este afirmată la articolul 20 din cartă, impune ca situații comparabile să nu fie tratate în mod diferit și ca situații diferite să nu fie tratate în același mod, cu excepția cazului în care un astfel de tratament este justificat în mod obiectiv. A se vedea Hotărârea Chatzi (C-149/10, EU:C:2010:534, punctele 63 și 64 și jurisprudența citată).

---

50 – Amintim că această concluzie decurge din articolul 322 alineatul (10) din Codul de procedură civilă, care, în temeiul articolului 21 alineatul (1) din Legea nr. 554/2004, se aplică și în materia contenciosului administrativ.

---

51 – Comisia se referă aici la Hotărârea Weber’s Wine World și alții (C-147/01, EU:C:2003:533).

---

52 – Amintim că, potrivit unei jurisprudențe constante, în răspunsul la o întrebare preliminară, Curtea poate să ia în considerare toate normele relevante de drept al Uniunii, chiar dacă acestea nu au fost menționate de instanța națională de trimitere. A se vedea de exemplu Hotărârea Efir (C-19/12, EU:C:2013:148, punctul 27).